

Lietuvio žvilgsniu į Karaliaučių

Atkelta iš 1 p. kalbų ir teologijos profesorius Liudvikas Gediminas Rėza, poeto Kristijono Donelaičio kūrybos publikuotojas.

Nuo 1837 m. universitete dirbo senųjų ir rytų kalbų docentas (nuo 1843 m. profesorius) Georgas Heinrichas Neselmannas (Nesselmann). Svarbiausi jo darbai - "Senųjų prūsų kalba" (1845 m.) ir "Lietuvių kalbos žodynas" (1885 m.). Pagal Baltijos jūros vardą (kildinamą iš indoeuropietiško "bal" - spindintis, šviesus) 1845 m. jis įvedė "baltų kalbų" terminą prūsų, lietuvių ir latvių kalboms apimti.

Bene ryškiausiais Karaliaučiaus universiteto profesorius buvo klasikinės vokiečių filosofijos pradininkas, lietuvių kilmės žmogus, Imanuelis Kantas (jo protėviai iš Kantvainių kaimo, Šilutės apskr.) Jo palaikai 1924 m. perlaidoti į vėliau britų bombų išvengusį, memorialą.

4. Katalikų bažnyčios atkūrimas. 1525 m. susikūrus pasaulietinei Prūsijos kunigaikštystei, visi jos gyventojai iš katalikų turėjo tapti evangelikais liuteronais. Nors po II pasaulinio karo daugelis čia persikėlusių lietuvių buvo katalikai, sovietinė valdžia nesutikdavo įregistruoti jų bendruomenės. Rezistentas Petras Cidzikas, palaikytas Lietuvos kardinolo Vincento Sladkevičiaus ir Mažosios Lietuvos reikalų tarybos, 1990 m. rugpjūčio 26 d. Priegliaus pakrantėje, prie tilto į salą, prie Katedros surengė viešas šv. Mišias, skirtas Labguvos ir Karaliaučiaus klebono Jono Bretkūno Biblijos vertimo į lietuvių kalbą 400-mečiui paminėti. Po

šios akcijos, 1990 m. rugsėjo 15 d. srities valdžia pagaliau įregistravo miesto katalikų bendruomenę.

5. Čia gyveno L.G.Rėza. Ant Pilies tvenkinio (dabar Nižnij prud) beveik pusiaukelėje tarp tiltelio ir pietinio kranto iki karo pabaigos stovėjo namas (M?nzestr. Nr.6, dabar Proletarskaja g.), kuriame 1816-1819 m. gyveno Karaliaučiaus universiteto profesorius, Lietuvių kalbos seminaro direktorius L.G. Rėza. Čia gyvendamas, 1816 m. 3000 egz. tiražu lietuvių kalba išleido Senąjį Testamentą. Išvertęs K. Donelaičio "Metus" į vokiečių kalbą, šį kurinį 1818 birželį išleido abiem kalbom ir paskelbė rengias lietuvių liaudies dainų rinkinį ("Dainos oder Litauische volkslieder", dėl lėšų stygiaus išėjusį tik 1825 m.). L. G. Rėza priklausė Karaliaučiaus mokslinei draugijai, buvo daugelio to meto organizacijų narys, paskelbtas Karaliaučiaus miesto garbės piliečiu. Jam mirus, jo pageidavimu iš paliktų lėšų 1854 m. buvo pastatytas studentų bendrabutis - Rezaniumas.

6. Lietuvių aikštė. Pasinaudojus rusų švenčiamu miesto 750 metų sukakties vėjumi, netoli prieškarinio Lietuvos generalinio konsulato, pr. Pobedy, ul. Dm.Donskogo ir ul. Kaštanovaja alėja sandūroje suformuotoje Lietuvių aikštėje, buvo pastatytas ir 2005 m. liepos 1 d. pavakary iškilmingai atidengtas paminklas įžymiam mūsų tautiečiui L. G. Rėzai. Tai didžiųjų Lietuvos miestų savivaldybių dovana Karaliaučiaus miestui. Monumentalaus paminklo autorius - klaidiškis skulptorius A.Sakalauskas. Atidengiant paminklą, be Kaliningrado mero J.Savenkos ir Vilniaus mero A.Zuoko, išskilmėse dalyvavo apie 400 miesto inteligentijos atstovų, Karaliaučiaus lietuvių L. G. Rėzos draugijos nariai, Mažosios Lietuvos reikalų tarybos sukviesti įvairių Lietuvos kultūros organizacijų nariai bei Lietuvių tautininkų sąjungos pirmininkas G. Songaila.

7. Naujasis universitetas. Karaliaučiaus universiteto 300-ųjų metų sukakties proga, Prūsijos karalius Frydrichas Vilhelmas IV 1844-08-31 padėjo pamatinį akmenį naujam universiteto pastatui Šteindamo rajone. Statyba prasidėjo 1856 m., baigėsi 1861 m.

Naujame universitete dirbo nemažai lietuvių kultūrai nusipelnusių žmonių. Mirus prof. L. G. Rėzai, nuo 1841 m. universiteto Lietuvių kalbos seminarui vadovavo jo auklėtinis teologas Frydrichas Kuršaitis, nuo 1865 m. profesorius, žymiausias XIX a. pabaigos lietuvių kalbininkas. Jo darbus didžiai vertino užsienio kalbininkai, iš jų mokėsi A. Baranauskas, K. Jaunius, K. Būga, J. Jablonskis, jais rėmėsi daugelis aušrininkų ir varpininkų. Nuo 1880 m. Karaliaučiaus universiteto profesoriumi, 1918-1921 m. jos rektoriumi buvo kalbininkas, sanskrito žinovas ir archeologas baltistikos pradininkas Adalbertas Becenbergeris (Bezenberger), aktyvus 1879 m. Tilžėje įkurtos Lietuvių literatūros draugijos narys. 1882 m. prof. A.Becenbergeris pagal vietovardžius ir vandenvardžius nustatė skiriamąją prūsų ir lietuvių genčių ribą - nuo Labguvos Deimenos upe pro Vėluvą Alnos upe Nordenburgo link.

1934-1937 m. Karaliaučiaus universiteto rektoriumi buvo žymus kalbininkas dialektologas Jurgis Ge-

Paminklas Liudvikui Gediminui Rėzai Karaliaučiuje